

ВЕСТНИК „ТРАКИЙСКА ДУМА“: И НИЕ СМЕ ЕДНО МАЛКО ПЛАМЪЧЕ ОТ СВЕТОВНИЯ ПОЖАР

Златка Михайлова

Успешно стартиралата дигитализация на част от богатия фонд на Регионалната библиотека „Христо Смирненски“ в Хасково напомни за позабравени стари периодични издания. И в миналото, и днес, пожелателите им страници са ценен извор за факти, събития и личности от историята на хасковския край. Сред дигитализираните досега вестници са и броеве от седмичния вестник „Тракийска дума“. Орган на тракийската емиграция, той започва да излиза през 1945 г. в Хасково, в печатница „Дамянов“. Главен редактор е Стаю Киров.

Уводна статия в първия брой съобщава, че въпреки оскъдните материални средства бежанците, заселили се в Хасково, поставят началото на свой вестник. „Нека „Тракийска дума“ влезе във всяка колиба, къща и паланка и непрестанно да дума, че само тогава, когато се научим да ценим свободата, можем спокойно да крачим към възход и напредък. И ние сме поне едно малко пламъче от световния пожар“, обобщава главният редактор.

Ето какво пише тогавашният председател на хасковското тракийско дружество Георги Сапунаров, който днес е патрон на организацията, приела името му през 2002 г.: „Да не остане тракийска къща, която да не получава своя вестник. Да организираме също така редовни дописници на вестника по места и занапред вестникът да излезне с чиста тракийска физиономия... Да направим всичко възможно нашата справедлива кауза да стане достояние на великите демокрации и на всички свободолюбиви народи“.

За да бъде по-близо до своите читатели, редакцията на приканва своите сътрудници всяко проявление в организацията, предприятията, в личния живот, които имат обществена значимост, да намерят отражение във вестникарските колони. Не липсват и конкретни указания към дописниците: да пишат къси статии, и само

от едната страна листа. Сред първите, които откликват е Симеоновград: „Ние, всички тракийци, посрещнахме с радост и възторг нашия вестник“. От Ардино съобщават, че са избрали дописник.

Акцент в няколко броя са предстоящите избори за Народно събрание. Те целят да се легитимира правителството, което трябва да води преговори за сключване на мирен договор, слагащ край на Втората световна война. „Тракийска дума“ пише, че изборната победа на Отечествения фронт ще донесе „възвръщане на прогонените тракийци по родните им места“. Агитацията придобива и стихотворна форма: “ Напред към урните, другари/ за честната народна власт/решителният час удари/да пуснем честно нашия глас.“

На резултатите от изборите на 18 ноември 1945 г обаче са отделени едва десетина реда в скромно каренце в долния край на първа страница.: Ето какво гласи краткият текст: За ОФ в Хасково са гласували 90 процента от 22 783 избиратели, а в селата, където в избирателните списъци са вписани 44 106 души , процентът е 92.

Дни след изборите вестникът логично насочва вниманието си към очакваната Парижка мирна конференция, която ще вземе съдбовни за народите решения, включително за България. Уводна статия подчертава, че 500 хиляди души от Беломорска и Източна Тракия , които влачат нерадостния бежански живот, са дълбоко уверени, че ще бъдат правилно разбрани и ще се направи всичко възможно за тяхното възвръщане по родните им краища. По –късно в Хасково се провежда събрание на тракийската емиграция, на която делегацията, изпратена в Париж дава отчет.

Дописки съобщават за организационния живот на тракийци и за околийско събрание в Хасково, на което се обсъжда фонд „Тракийско дело“ .

В рубриката „Спомени от миналото“ Д. Сексенов, родом от Доган Хисар, разказва пред вестника за тракийските войводи Руси Славов и Димитър Маджаров, охранявали керван от бежанци през злокобната есен на 1913 г и спасили хиляди от насилствена смърт .“ Особено печална бе картината при минаването

на Армаганската долина и на река Арда. Един месец след това черните картали се виеха над трупове на хилядите убити пеленачета, мъже и жени, спомня си Сексенов. Нерадостен е нашият живот, целият ни житейски път е оросен само със сълзи“, гласи печалната равносметка на доганхисареца. За двамата войводи се пише и в друг материал, публикуван с продължение в няколко броя. На съвсем открито място, над което се въртят ференските вятърни мелници, четниците виждат да се задава нещастният керван, тръгнал да търси спасение в освободеното си Отечество. Решителният момент настъпва, кипва кръвта на двамата воеводи и смелите им четници, припомня вестникът.

Редове на жената-тракийка посвещава в един от броевете авторът В. Катърджиев: „Тя е лишена от земята на Тракия, от бащиното си огнище и от всички източници на земните блага, скрити в недрата на родната и земя. Едничкото, което остава дълбоко в нейното съзнание, е вярата и, че ще настъпят дни на справедливост и мир и тя отново ще може да се приюти в родната си бащина стряха.“ Тя е лишена от земята на Тракия, от бащиното си огнище и от всички източници на земните блага, скрити в недрата на родната и земя.

В духа на тези размисли е и публикуваното стихотворение „На майка ми“. Негов автор е Лозан Стрелков, по-късно известен писател, журналист, публицист и драматург, главен директор на Българската телеграфна агенция в продължение на 18 години. Ето един от куплетите на младия тогава поет : „В моя роден край врязала сърпа дълбоко във жътвите / днеска своята песен проплаква една стара жена,/ а над нея гори слънцето, светят зениците хлътнали/ и едрейт сълзите и като неузрели житни зърна.“ Списващите вестника вероятно са подбрали това стихотворение за своите читатели заради приликата на майката със съдбата на тракийката, която проплаква, изпълнена с горест по изгубения роден край.

Вестникът редовно съобщава на читателите за подкрепата, която държавата се стреми да оказва на тракийци. Министерството на социалната политика отпуска 1 милион лв, които са разда-

дени на крайно нуждаещи се преселници в Хасково и околията. Навременна помощ за тях е и разпределеното семе за посев. Дирекцията по разпределението нарежда също раздаването на 65 хиляди чифта гумени цървули. Централният комитет на тракийската организация, чийто председател тогава е Никола Спиров, напомня, че тракийските бежанци могат да ползват от специалните безлихвени държавни заеми. Те са отпускат, тъй като сушата е голяма и няма достатъчно фураж за изхранване на добитъка. За улеснение на хората се основават специални местни комисии. От кратки, често неподписани дописки читателите научават също, че пътуващи бригади са ушили и изкърпили рокли и обувки в Болярово и Гарваново, поправили са часовници, шевни машини и друга покъщнина. В Динево ремонтирали земеделски инструменти, лекари прегледали невръстни деца и възрастни хора. В духа на онова време самоук художник изрисувал на една постройка ликовете на Георги Димитров и Александър Стамболийски.

„Тракийска дума“ хвали кърджалийци за уредения народен стол, където 50 души намират евтина храна.“ Налага се час по-скоро да се открие рейсова линия Кърджали- Ардино“, сигнализира вестникът и допълва:“ чувства се голяма нужда от колективен радиоапарат с акумулатор, понеже няма осветление...“.

Повече светлина върху историята, призовава вестникът по

случай Деня на народните будители. Отбелязана е и десетгодишнината от смъртта на Тома Измирлиев /Фома Фомич/, който „дълги години работи на културното поле в Хасково“. Младежката тракийска организация в Хасково урежда така наречения „жив вестник“. Всеки вторник пред събралите се младежите четат статии и стихотворения. Вестникът приканва децата да си купят излязлата от печат книжка със стихчета “В планината“. Неин автор е младият и талантлив Петър Сиротов, чието име днес заслужено е съхранено в културната памет на Хасково.

„Тракийска дума“ не подминава и представленията на театралната трупа на турското малцинство в Хасково. Любителите-актьори изиграли нравствено-поучителната драма „Невинната Небахат“ и малката комедия „Аз паша ли съм“ от местния театрал Мехмед Брашнаров, а салоните били препълнени.

Вестникът на хасковските тракийци излиза кратко време. Вероятно 250-те лева годишен абонамент и скромните дарения на ентузиаста, чиито имена редовно се публикуват, не са били достатъчни да се продължи неговото издаване. „Тракийска дума“ обаче остава в летописа на местния периодичен печат е и едно от важните свидетелства за организационния живот и проблемите на бежанците-тракийци през 40-те години на 20 век. Проблеми, белязали в следващите години съдбите и на потомците.

Библиография:

„Български периодичен печат 1944-1969“, т. 3, Народна библиотека „Кирил и Методий“, София, 1975

<https://project-haskovo-edirne.eu/katalog/%d1%85%d0%b0%d1%81%d0%ba%d0%be%d0%b2%d0%be/periodichni-izdaniq/vestnici/%d1%82%d1%80%d0%b0%d0%ba%d0%b8%d0%b9%d1%81%d0%ba%d0%b0-%d0%b4%d1%83%d0%bc%d0%b0/>